

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

Kenya Ülke Bülteni
Temmuz 2014

GENEL BİLGİLER

Resmi adı:	Kenya Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Uhuru Kenyatta (4 Mart 2013'ten beri)
Başkenti	Nairobi
Yüzölçümü	580.367 km ²
Nüfusu	44.350.000 (2013)
Konuşulan Diller	İngilizce (resmi), Savahili (resmi)
Dinler	Protestan (%47,4), Katolik (%23,3), Diğer Hristiyanlar (%11,8), Müslüman (%11,1), Yerel dinler (%1,6), diğer (%4,8)
Etnik Gruplar	Kikuyu (%22), Luhya (%14), Luo (%13), Kalenjin (%12), Kamba (%11), Kisii (%6), Meru (%6), diğer (%16)
Bölgesel Kuruluş Üyelikleri	Afrika Kalkınma Bankası, Afrika Birliği, COMESA, Doğu Afrika Topluluğu (EAC), Doğu Afrika Kalkınma Bankası (EADB)
Para Birimi ve Kur	Kenya Şilini (KES) [1 \$ = 86,46 KES]
Zaman Dilimi	GMT +3

Kenya'nın kurucu başkanı Jomo Kenyatta ülkeyi bağımsızlığına kavuştuğu 1963 yılından 1978'e kadar yönetmiş ardından Daniel Toroitich Arap Moi devlet başkanı olmuştur. 1969-1982 yılları arasında defakto tek parti Kenya Afrika Ulusal Birliği (KANO) sistemiyle yönetilen ülkede 2002 yılında gerçekleşen seçimlerde Mwai Kibaki başkanlığındaki Ulusal Gökkuşluğu Koalisyonu (NARC), KANO adayını geride bırakmıştır. Kibaki'nin NARC Koalisyonu 2005 yılında bir dizi anayasal değişiklik gerçekleştirmiştir. Turuncu Demokratik Hareketi (ODM) isimli yeni bir muhalefet koalisyonu Kasım 2005'de gerçekleşen referandumda taslak anayasanın kabul edilmemesini sağlamıştır. Kibaki'nin 2007 yılında gerçekleşen seçimlerde ODM adayı Raila Odinga karşısında yeniden seçilmesi hile suçlamalarını getirmiş, iki ay süren şiddet olayları neticesinde yaklaşık 1500 kişi hayatını kaybetmiştir. BM önderliğinde yürütülen görüşmeler neticesinde Odinga'nın Başbakan olduğu bir çözüm kabul edilmiştir. Kenya, Ağustos 2010'da kabul ettiği yeni anayasayla bir sonraki başkanlık seçimleri akabinde başbakanlık pozisyonunun ortadan kaldırılmasını kabul etmiştir. Kenya Yüksek Mahkemesi normal koşullarda Ağustos 2012'de gerçekleşmesi beklenen seçimlerin Mart 2013'de gerçekleşmesine yönelik bir karar almıştır. 04 Mart 2013'te yapılan seçimlerin ardından yeni Devlet Başkanı Uhuru Kenyatta olmuştur.

GENEL EKONOMİK DURUM

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	2009	2010	2011	2012	2013
GSYİH (Milyar Dolar)	30,7	32,4	34,3	40,3	44,1
Kişi Başı GSYİH (Dolar)	768,4	787,9	816,8	942,5	1000,0
Büyüme (%)	2,7	5,8	4,4	4,6	5,6
Enflasyon Oranı (yıl sonu%)	10,6	4,3	14,0	9,4	5,7
İhracat (Milyar Dolar)	4,5	5,2	5,8	5,3	5,2
İthalat (Milyar Dolar)	10,2	12,1	15,0	15,2	16,2
Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	-1,7	-2,3	-3,8	-4,2	-3,7
Dış Borç (Milyar dolar)	8,2	8,4	10,3	11	11,9

Kaynak: ITC-Trade Map, IMF Data Mapper, The World Bank (tahmini rakamlar)*

Kenya ekonomisinin 2013 yılında yerel seçimlerden kaynaklanabilecek pek çok belirsizlikle karşılaşması beklenirken, ülkenin 2012 yılında gerçekleşen %4.6'lık büyüme oranının 2013 yılında aşılıp, iç ekonomik koşulların düzelmesi ve dış ticaret partnerleri ile ilişkilerini geliştirmesi sonucunda %5,6 oranında büyüdüğü görülmektedir. Doğu Afrika bölgesinin ulaşım, finans ve idare merkezi olan Kenya'nın büyüme oranının 2014 yılında %6,3 oranına yükselmesi beklenmektedir. Bu çerçevede Kenya ekonomisi istikrarlı olarak değerlendirilmektedir. Kenya Ticaret Müşavirliğimizin 2014 yılı raporuna göre, Kenya'nın bölgesel bir merkez olması ve Doğu Afrika Topluluğu birleşme sürecinin Kenya'nın 2013-2020 yılları arasında GSYİH'sinin %5,7 ve 2021-2030 yılları arasında

%5,6 büyümesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Avrupa'nın yaşadığı ekonomik kriz sonrasında Kenya'dan yapacağı ithalatlarda azalma yoluna gitmesi Kenya ekonomisi için bir sorun olsa da ülke Tanzanya ve Uganda gibi yeni ticaret partnerleri ile ilişkilerini geliştirerek büyümesini sağlamıştır.

Kenya, yaklaşık 140 milyonluk bir pazara hakim olan Doğu Afrika Birliği (EAC) ile yaklaşık 460 milyonluk bir pazara hakim olan Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı'na (COMESA) üyedir ve bu pazarlara giriş imkanı sunmaktadır.

2011 yılında %14 oranını gören enflasyon, başarılı para politikaları sayesinde 2012 ve 2013 yıllarında sırasıyla %9,4 ve %5,7 oranına gerilemiştir. 2014 yılında da %6 civarlarında kalması beklenmektedir.

Ülke, büyük altyapı projelerini finanse edebilmek için önceki dönemlerle karşılaştırıldığında daha fazla borçlanmaktadır. Kenya'nın dış borcunun 2014 yılı sonunda 12,7 milyar dolar seviyesine geleceği öngörülmektedir.

Uzun vadeli projeksiyonlara ilişkin temel riskler yönetim becerisinin zayıf kalması ve iklim değişikliğinin yaratabileceği kuraklıktır. Dışa açık ve dünya standartlarında küçük olan Kenya ekonomisinde turizm, tarım ürünleri ihracatı ve yurtdışında çalışan işçi gelirleri önemli bir yer tuttuğundan, ülke ekonomisi dış şoklara açık bir yapı sergilemektedir. (Kenya Ticaret Müşavirliği Raporu, 2014)

Kenya'nın, komşusu Somali ile devam etmekte olan güvenlik sorunları vardır. Zaman zaman iki ülke arası çatışmalar yaşanmaktadır. Ekim 2011 yılında Kenya silahlı kuvvetlerinin, Somalili radikal islamcı militan grubu olan Al-Shabab örgütüne karşı düzenledikleri hareket sonrası, Eylül 2013'de Al-Shabab örgütü misilleme amacıyla Kenya'daki Westgate Alışveriş Merkezi'ne bir silahlı saldırı düzenlemiştir. Somali'de devam etmekte olan kaos ve açlık sorunları nedeniyle özellikle Kenya'nın kuzeydoğu sınırında istikrarsız bir ortam vardır. (ISA Country Report, 2013)

BAŞLICA SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Çiftçilik ve sığır yetiştiriciliği Kenya'nın önemli iş alanlarından biridir.

Kenya ekonomisi uzun yıllar tarıma dayalı olmuştur. GSYİH'nin %30'unu oluşturan tarım sektörünün istihdama katkısı %80 düzeyindedir. İhracat gelirlerinin yaklaşık %60'ı da tarım ürünleri ihracatından oluşmaktadır. Dolayısıyla tarım sektöründeki büyüme, genel ekonomik büyümeyle paralel bir seyir izlemektedir.

Çay ana tarım kalemi olan Kenya'da kahve de son dönemde yükselmiştir. Ülkede çiçek üretimi ve ihracatı da yaygındır. Pamuk, mısır, buğday, pirinç, fasulye, patates, pıstotu ve makadama cevizi ülkenin diğer önemli tarım ürünleridir. Kenya Tarım Bakanlığı'nın

2013 yılı raporuna göre, 2012 yılında neredeyse tüm gıda mahsülleri üretiminde artış olmuştur. Örneğin; 2011 yılında yaklaşık 37,5 milyon çuval gerçekleşen mısır üretimi 2012'de 40 milyon çuval düzeyine, 2011 yılında yaklaşık 3 milyon çuval gerçekleşen buğday üretimi 2012'de 5 milyon çuval düzeyine, 2011 yılında yaklaşık 1,4 milyon çuval gerçekleşen pirinç üretimi 2012'de 1,6 milyon çuval düzeyine, 2011 yılında yaklaşık 6,4 milyon gerçekleşen fasulye üretimi 2012'de 7,4 milyon çuval düzeyine ve 2011 yılında yaklaşık 2,4 milyon çuval gerçekleşen patates üretimi 2012'de 5,6 milyon çuval düzeyine çıkmıştır. Ancak, mısır, buğday ve pirinç üreticisi çiftçilerin çoğu yetersiz pazardan ve buğdayın pazar fiyatının düşük olmasından şikayetçidir.

2012 yılında gerçekleşen üretim artışına rağmen, tarım ürünlerinin ihracatı 2011 yılına kıyasla düşmüştür. Yine de ihraç edilen ürünlerin değerleri ve kalitesi artış göstermiştir. Bu değer artışı ise Kenya şilini dolar karşısında sabit tutmaya yetmiştir.

2013/14 dönemi hasatında mısır üretiminde düşüş yaşanmıştır. Bunun nedeni ise şiddetli yağışlar olmuştur. Buna rağmen ülkenin gıda güvenliğinin istikrarlı olduğu gözlemlenmiştir. Uzun vadede ise mısır üretiminin ülkenin kalkınmasında büyük rol oynayacağı öngörülmektedir. Mısır üretiminde önümüzdeki dönemde karşılaşılabilecek riskler arasında ise genetiği ile oynanmış tohumların kullanım oranında artış görünmesi yer almaktadır. Son aylarda mısır fiyatlarında karşılaşılan yükselişin aksine kahve fiyatlarında da düşüş kaydedilmiştir. Yine de ortalamanın üstünde seyreden kahve fiyatları ve üretim tekniklerindeki gelişmeler gösteriyor ki 2013/14 hasat döneminde ülkedeki kahve üretimi yüksek olacaktır.

Hükümetin önemli sorunlar yaşayan şeker endüstrisini iyileştirmeye yönelik planları mevcuttur. Sözkonusu politikaların uygulanması halinde önümüzdeki dönemde bu sektörde büyüme beklenmektedir.

Bunun yanı sıra ülke istihdamının %18.1'ini ormancılık ve balıkçılık oluşturmaktadır.

Enerji

Kenya'nın elektrik üretiminin %80'ni sağlayan kamu şirketi Kenya Electricity Generating Company (KenGen), 2012 yılında 1.593 MW'lık üretim kapasitesinden 1.177 MW'lık elektrik üretimi sağlamıştır.

Doğrudan odun ve atık yakma ile bazı yenilenebilir enerjiye dayalı elektrik üretimi Kenya'nın temel enerji kaynağı olup enerji talebinin %78'ini karşılamaktadır. Onu %20 ile petrol ürünleri izlemektedir.

Hükümetin sektörde gelişim öncelikleri enerji tüketimini elektrik ve petrol gibi daha modern enerji türlerine kaydırmayı hedeflemektedir. Bu nedenle söz konusu diğer enerji türlerinde önemli bir büyüme potansiyeli mevcuttur. Kenya hükümeti özellikle 2016 yılına kadar ihtiyacı olan enerjinin yarısını güneş enerjisinden elde etmeyi hedeflemiştir ve bu amaç için kullanılmak üzere dokuz arazi tahsis etmiştir. Hükümetin projenin masraflarının %50'sini karşılayacağı 1,2 milyar dolar değerinde bir yatırım planı söz

konusudur. Bu planın hayata geçmesi ile Kenya, 46. sırada yer aldığı dünyadaki güneş enerjisi üretimi yapan ülkeler arasından 2018 yılına kadar 3. sıraya yükselbilecektir.

Sektörde büyüme beklentisi mevcut olup bölgedeki en yüksek yenilenebilir enerji oranına sahiptir. Bununla birlikte ithalata bağımlılık oranının da yüksek olduğu Kenya'da kişi başı elektrik tüketiminin 2014 yılında %16 oranında artması beklenmektedir.

BMI tahminlerine göre 2010-2019 yılları arasında Kenya elektrik üretiminin %75,7 oranında artması beklenmektedir. 2014'ten itibaren kömür yakan elektrik santralleri üretimde önemli bir artış olacaktır. Termik elektrik üretiminin aynı periyotta %114 oranında artması öngörülmektedir.

Ocak 2014'te, Kenya'daki elektrik dağıtımını gerçekleştiren kamu şirketi Kenya Power'ın üç yıl içerisinde, ağır sanayi ve ticari kullanıma uygun olarak, ülkedeki elektrik dağıtım ağını genişletmek için 600 milyon dolarlık bir yatırım yapmayı planladığı rapor edilmiştir.

Kenya, 2030 yılına kadar 5.000 MW'lık elektrik üretimi kapasitesine ulaşmayı hedeflemektedir.

Kenya, ülkedeki üretim masraflarını azaltacak ve ekonomik büyümeye katkı sağlayacak alternatif enerji kaynakları oluşturmak amacıyla jeotermal kaynaklarından da yararlanmaktadır. Hükümet, 2030 yılına kadar jeotermal enerjinin Kenya'nın enerji ihtiyacının %30'unu karşılayacağını öngörmektedir.

Çok sayıda petrol şirketi petrol ürünleri dağıtımında faaliyet göstermekte olup Kenya Petroleum Refinery Limited (KPRL) ülkede faaliyette olan tek petrol rafinerisidir. Kenya Pipeline Company Limited ise Mombasa'dan Nairobi ve Kisumu ile Eldoret'ye uzanan boru hattını işletmektedir. Söz konusu boru hattını Uganda'ya kadar uzatmaya yönelik planlar mevcuttur.

1980 ve 1990'lı yıllarda Kenya'nın kuzeyinde çok sayıda petrol arama şirketleri faaliyette olmakla birlikte daha sonra ülkeden çekilmişlerdir. Daha sonra Mayıs 2012'de Tullow Oil firması tarafından, Tertiary Vadisi'nde, ticari amaçla kullanılabilir kalitedeki petrol kaynaklarının keşfi gerçekleşmiştir. Bu keşif ile ülkeye büyük yabancı petrol şirketleri giriş yapmaya başlamıştır ve günümüzde tekrardan petrol arama çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar kapsamında, Kenya'nın kuzeyindeki Turkana bölgesinde bulunan petrol kaynakları Kenya'yı Doğu Afrika'nın en büyük petrol arama bölgesi haline getirmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda Kenya, 6-7 yıl içerisinde petrol üretimine başlamayı hedeflemektedir. Kenya Enerji Bakanı tarafından, Petrol Yasası çerçevesinde, 46 petrol arama bloğu içerisinde 45'inin lisansı 23 uluslararası petrol şirketine verilmiştir. Ayrıca yakın zamanda Avustralyalı Woodside önderliğinde bir konsorsiyum Kenya kıyıları açıklarında arama faaliyetlerine girişmiş, sismik testleri tamamlamış bulunmaktadır. Lamu havzasında yer alan offshore kuyularından birinde ayrıca gaz da bulunmuştur.

Ülkenin doğusundaki Kitui ve Mwingi bölgelerindeki Mui havzasında ise yeni kömür keşifleri yapılmıştır. Şu ana kadar arama çalışmalarında 70 kuyu açılmıştır. Bunların

içerisinden 40 tanesinde çeşitli derinliklerde kömür madenine rastlanmıştır. Kenya Enerji Bakanlığı tarafından Yoonye-Kateiko bölgesindeki aramalarda tek bir alanda 400 milyon ton kömür rezervi tespit edildiği teyit edilmiştir.

IMF'nin 2013 Nisan ayı raporuna göre, Kenya hükümeti yakın bir zamanda Petrol Yasası'nı güncellemeyi hedeflemektedir. Enerji politikalarını, IMF'den teknik destek alarak, ticari amaçlı petrol ve gaz keşif çalışmalarının belli oranlarda yönetimini kolaylaştırmak için gözden geçirmektedirler.

Yeraltı Kaynakları ve Madencilik

Bölge ülkelerine kıyasla Kenya'da madencilik faaliyetleri düşüktür. Ülkede geniş çaplı yürütülen tek madencilik faaliyeti Magadi Soda tesisi olup Magadi gölünden soda külü çıkarmaktadır. Hükümet yakın zamanda Kanadalı Tiomin Resources ile bir anlaşma imzalamış olup şirkete Kenya'nın güney kıyısı boyunca uzanan Kwale'deki titanyum yataklarını işletme hakkı vermiştir.

Ülkenin diğer başlıca doğal kaynakları arasında kireçtaşı, tuz, değerli taşlar, fluorspar, çinko, diyatomit, alçı ve termal su yer almaktadır.

Sektörü liberalleştirmeye ve daha fazla oyuncunun sektörde yer almasına yönelik olarak madencilik yasasının gözden geçirilmesi söz konusudur.

Dünyanın gizli doğal kaynaklarını keşfetmeyi amaçlayan Radar Technologies International (RTI) örgütü, Kenya'nın en kurak bölgelerinden biri olan Turkana'nın derinliklerinde bir yeraltı su rezervi keşfetmiştir. 36 bin kilometrekarelik alanı kaplayan su kaynağının, sürdürülebilir bir şekilde çıkarılabilmesi halinde 40 milyon kişiye yeteceği belirtilmiştir. RTI'nın yaptığı açıklamaya göre keşfedilen su, kuraklık çekilen bölgede çok sayıda insana çözüm getirebilecektir. (Marshall, 2013)

Telekomünikasyon

BMI tahminlerine Kenya'da Safaricom %79,1 ile pazarda hakim konumda olup Bharti Airtel Zain Kenya, Essar Telekom Kenya (Yu) ve Orange Kenya'nın pazar payları sırasıyla %11,2, %7,4, ve %2,3'tür.

Telekom Kenya sabit kablosuz çağrı fiyatlarını %71,4 oranında düşürmüş olup gelecekte bu sektörde kamu kullanıcıları sayesinde büyüme öngörülmektedir.

EASSy deniz altı kablo sisteminin Ağustos 2010'da başlatılması, TEAMS ve SEACOM sistemleri ile birlikte uluslararası internet bant genişliği kapasitesini artırmıştır. Söz konusu faktörlerin gelecekte rekabeti artırarak geniş bant hizmetlerinin fiyatlarının düşmesine yol açacağı öngörülmektedir.

Kenya hükümeti, Kenya Bilgi ve İletişim Kanunu'nda 2013 yılında değişiklik yaparak, mevcut telekomünikasyon idaresi olan Kenya İletişim Komisyonu'nun (Communications Commission of Kenya) daha büyük ve bağımsız bir idare haline dönüştürülmesine,

böylelikle politik ve ticari etkilerden bağımsız bir idare oluşturulmasına karar verilmiştir. İdarenin yeni adının da Kenya İletişim İdaresi (Communication Authority of Kenya) olması kararlaştırılmıştır. Bu şekilde bir düzenlemeye gidilmesi yatırımcının güvenini kazanmıştır.

İmalat Sanayi

Ülkede artan yoksullukla birlikte ekonomide yaşanan genel yavaşlama yerel üretilen ürünlere talebin artması önünde engel teşkil etmekte, talebin ucuz ithal ürünlere yönelmesine yol açmaktadır.

Zayıf altyapıdan ötürü girdilerin yüksek maliyeti yerli ürünlerin fiyatlarının yüksek olmasına yol açarak bölgesel pazarlarda rekabet gücünü olumsuz etkilemekte ve sektörün kapasite kullanımını engellemektedir. Bununla birlikte Doğu Afrika Topluluğu Gümrük Birliği, daha geniş bir pazar imkanıyla ve artan bölge içi ticaretle Kenya'nın imalat sanayinin büyümesi için büyük bir fırsat sunmuştur.

Önceleri ithal ikameci politika benimseyen Kenya'da ihracata dönük bir imalat modeli uygulamaya konmuştur. Sektör Kenya'da tarımsal ürünlere katma değer sağlamada önemli bir rol oynamaktadır.

Otomotiv Sanayi

Kenya'da otomotiv sanayi esas olarak motorlu taşıtların perakende satış ve dağıtımını içermektedir. Toyota (Doğu Afrika), Cooper Motor Corporation, General Motors, Simba Colt ve DT Dobie gibi bir dizi motorlu taşıt bayisi ülkede faaliyet göstermektedir. Ayrıca ağırlıklı olarak pikap ve ağır ticari araçların montajını gerçekleştiren üç adet taşıt montaj tesisi de bulunmaktadır.

Bu bayiler ağırlıklı olarak Japonya ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden ithal edilen ikinci el araçlarla yoğun rekabete maruz kalmaktadır. Söz konusu ithalatlar pazarın yaklaşık %70'ini oluşturmaktadır.

Motor sanayindeki kuruluşların temsilcisi olan Kenya Motor Endüstrisi Birliği (KMI), bu trendi tersine çevirmek için yoğun lobi faaliyeti göstermektedir. Bu faaliyetler esas olarak ikinci el aracın ithalatında katı kriterler getirilmesi, ticari araçların yerel montajına teşvikler ile araba üreticilerinin bölgede faaliyetlerini artırmalarına yönelik olarak ihracat teşviklerinin uygulanmasını hedeflemektedir.

Bankacılık ve Finansal Hizmetler

İç pazarda büyüme ve Doğu Afrika Topluluğu'nun artan entegrasyonunun bankacılık hizmetlerine talebi artırmasıyla önümüzdeki yıllarda Kenya bankacılık sektörünün büyümesi beklenmektedir. Hızlı büyüyen bir sektör olmamasına karşın, Kenya'nın bankacılık sektörü gelişmiş bir sektördür. Kredi referans ofislerinin kurulması kredilerin daha geniş bir tabana yayılması yönünde önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Kenya bankacılık sektörü Şirketler Kanunu, Bankacılık Kanunu, Kenya Merkez Bankası (KMB) Kanunu ve KMB tarafından çıkarılan çeşitli yönergelerle düzenlenmektedir. Bankacılık sektörü 1995 yılında serbestleştirilmiştir.

Ülkenin gelir seviyesinin yükseliyor olması ve finansal farkındalığın artıyor olması, önümüzdeki dönemde kârlı finansal ürünlere talebin artacağına işaret etmektedir. 2013 yılı Ekim ayı rakamlarına göre Kenya'daki bankacılık sektörü yıllık %13,2 oranında büyüme kaydetmiştir. 2014'te bu oranın %14,5 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Ayrıca, diğer Sahra Altı Afrika ülkeleri ile kıyaslandığında, bankacılık sektörünün Kenya'nın GSYİH'sindeki oranı oldukça yüksektir.

46 banka ve finans kuruluşu ile, 15 mikro finans kuruluşu Kenya'da faaliyet göstermektedir. Bankalar, Kenya bankacılık sektörü için lobi görevi üstlenen Kenya Bankalar Birliği (KBA) altında toplanmış durumdadır.

Kenya Merkez Bankası'na ilave olarak Kenya'da faaliyet gösteren belli başlı bankalar Barclays Bank, CFC Stanbic Bank, Commercial Bank of Africa, Cooperative Bank of Kenya, Equity Bank, Family Bank, Kenya Commercial Bank, K-Rep Bank, National Bank of Kenya ve Standard Chartered Bank Kenya'dır.

Ulaştırma - Altyapı

Kenya'nın altyapısı büyüyen ekonominin ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır. Kenya bölgede önemli bir nakliye koridoru ve taşımacılık arteri görevi görmektedir. Afrika Kalkınma Bankası verileri yük ve yolcu taşımacılığının %95'inin Kenya'nın karayollarında gerçekleştiğini göstermektedir. Ekonomideki mevcut yavaşlamanın aşılması için Afrika Kalkınma Bankası finansmanının karayollarında gerekli yatırımların hayata geçmesine yardım edeceği öngörülmektedir. Afrika Kalkınma Bankası tarafından 438 km'lik Mombasa-Nairobi-Addis Ababa Karayolu Koridor Projesinin ikinci aşaması için 2009 yılında 326 milyon dolarlık kredi onaylanmıştır. Söz konusu yol projesinin tamamlanmasıyla Kenya ve Etiyopya arasındaki ulaşım koşullarının iyileşmesi beklenmektedir.

Kenya Demiryolları Şirketi'nin (KRC) Mombasa'dan Malaba'ya uzanacak standart ray aralıklı demiryolu projesinin Nairobi'den Mombasa'ya yolculuk süresini 10 saatten 3 saate düşürmesi beklenmektedir. Yakın zamanda hattın Mombasa-Nairobi bölümünün tamamlanması Nairobi-Kisumu ve Nairobi-Malaba bölümlerinin de 2016'da tamamlanması beklenmektedir. Kenya, çoğu Afrika ülkesinde olduğu gibi dar ray aralıklı demir yolu hatlarına sahiptir. Bu durum da etkili mal ve insan taşımacılığı önünde engel oluşturmaktadır. Söz konusu standart ray aralıklı demiryolu hattı projesinin Kenya'da modern demiryolu hizmetlerinin gelişmesi yönünde önemli bir adım olduğu değerlendirilmektedir.

Kenya hükümeti 2008 yılında Mombasa Limanının özelleştirilmesine yönelik planları onaylamış, 2009'da ise liman işçilerinin muhalefeti üzerine askıya almıştı. Kenya hükümeti 2011 Mart ayında özelleştirme projesinden vazgeçtiğini bunun yerine önümüzdeki 10 yılda Kenya hükümetinin limanın genişletilmesine yönelik olarak 2 milyar

dolarlık yatırım yapmayı planladığını açıklamıştır. Yalnızca Kenya ticareti değil ülkenin denize kıyısı olmayan komşuları için de önemli bir deniz tesisi olan limanın verimliliğinin artırılmasına önemli bir ihtiyaç duyulmaktadır. Zira Doğu Afrika bölgesinde ithalat ve ihracatın artışı Mombasa limanında giderek artan bir baskıya yol açmaktadır. BMI verilerine göre limanda 2002 yılında 10,2 milyon ton yükleme ve boşaltma yapılırken bu rakam 2008 yılında %60,5 artışla 16,4 milyon tona ulaşmıştır. Altyapıya yatırım yapılmadan ulaşılan bu rakam, limanda sıkışıklığa yol açmaktadır.

TİKA'nın 2014 yılı Kenya Ülke Raporuna göre Kenya'daki altyapı yatırımlarının %60'ı Çinliler tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, yine aynı raporda, bölgedeki ülkelerin Kenya'nın kuzey komşusu Güney Sudan ile de ticareti geliştirme arzusunda olduklarından, Lamu Limanı-Güney Sudan ve Etiyopya Ulaştırma ve Geliştirme Koridoru Projesi'nin de gündeme geldiği belirtilmektedir. Projenin detayları arasında Kenya'nın Lamu kentinde bir liman ile petrol rafinerisi, Güney Sudan'ın başkenti Cuba ile Lamu arasında bir petrol boru hattı, Güney Sudan ve Etiyopya arasında bir tren yolu hattı, Kenya-Etiyopya ve Güney Sudan'ı birbirine bağlayan bir otoyol ve Kenya'nın şehirleri Lamu, Isiolo ve Lokichogio'da birer havalimanı inşası yer almaktadır.

Turizm

2009 yılında toparlanma sürecine giren sektörde turist sayısı ve gelirlerinin 2007 yılındaki rekor seviyelere dönmesi bekleniyor. Kenya'ya gelen turistlerin büyük bölümü Afrika ülkelerinden olup başta İngiltere olmak üzere Avrupa'dan da turistler almaktadır. Kenya Havayollarının Roma ile doğrudan uçuşlara başlaması İngiltere dışındaki turist kaynaklarını çeşitlendirme yönünde atılan adımlardan biridir.

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WTTC) verilerine göre 2012 yılında Kenya'nın turizm sektörünün 2,12 milyar dolarlık gelir getirdiği tahmin edilmekte olup önümüzdeki 10 yıl içinde yılda ortalama %4,6 oranında büyüme beklenmektedir. Kenya Turizm Bakanı Najib Balala'nın açıklamalarına göre Kenya tarafından tüm Doğu Afrika bölgesini tek bir turizm destinasyonu olarak öne çıkaracak bir pazarlama stratejisinin benimsenmesi öngörülmüştür.

Ağustos 2009'da Kenya hükümeti, turizm için ideal yasal çerçeveyi sağlamaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik bir Turizm Yasası ve Turizm Politikası benimsemiştir. Turizm Hizmetleri (Tourism Service), Kenya Turizm İdaresi (Kenya Tourism Authority) ve Turizm Finans Kuruluşunun (Tourism Finance Corporation) oluşturulması bu politikanın önemli unsurlarından biri olmuştur.

1944 yılında kurulan Kenya Otelciler ve Katringciler Derneği (KAHC) Kenya'daki otel, restoran, kumarhane, havayolu kateringcileri ve Kenya Bar, Restoran ve Eğlence Merkezleri Birliği (PERAK) vasıtasıyla eğlence sektörü temsilcilerini bir araya getiren bir çatı kuruluş konumundadır.

59 ulusal parka sahip Kenya'nın turizm sektörünün dayandığı ayaklardan biri safaridir. Bölgenin güneyinde, bir milyondan fazla vahşi hayvanın Serengeti'den Masai Mara'ya yıllık göçü bölgenin en ünlü yaban hayat gösterisi olurken, Rift Valley'deki tatlı su ve

soda gölleri dünyanın en büyük flamingo popülasyonuna ev sahipliği yapmaktadır. Kenya'nın batısında Viktorya Gölü, kuzeyinde Meru Ulusal Parkı, doğusunda Tsavo ulusal parkları ve Mombasa kıyısında da plajları yer almaktadır.

YATIRIM ORTAMI

Kenya, Doğu Afrika'nın en gelişmiş ülkesidir. Aralık 2007'deki seçimlerde çıkan karışıklıklardan önce bölge, düzenli olarak büyüyen bir ekonomiye ve politik dengeye sahipti. Ülke, iyi havaalanları, esnek çalışma şartları ve yatırım kanunlarıyla (yabancı yatırımcılara yerli yatırımcı muamelesi yapılmaktadır) yatırımcıları kendisine çekmektedir.

Kenya, bir dizi çok taraflı ve ikili ticaret anlaşmalarının tarafı durumundadır. Dünya Ticaret Örgütü üyesi olan ve Afrika Büyüme ve Fırsat Yasası (AGOA) kapsamında giyim eşyaları başta olmak üzere bir dizi üründe ABD'ye; Asya-Karayip-Pasifik-AB Ticaret Anlaşması çerçevesinde AB pazarına gümrüksüz ihracat imkanı sunan Kenya ayrıca COMESA üyesidir. Bütün bu ortaklıkların dışında Kenya; Tanzanya, Uganda, Brundi ve Ruanda ile birlikte Doğu Afrika Birliği (East African Community- EAC) üyesidir.

Kenya, hem çok taraflı ve ikili ticaret anlaşmalarına taraf olması, hem bölgesel topluluklara olan üyelikleri, hem de jeo-stratejik konumu ile yatırımcılar için uygun koşulları sunmakta ve pek çok fırsat barındırmaktadır. BM Çevre Programı (UNEP) ile BM İnsan Yerleşimleri Programı'nın (UN-HABITAT) Nairobi'de konuşlanmış olması, pek çok Büyükelçilik ve Daimi Temsilciliklerin de burada açılmasına vesile olmuştur. Ayrıca, birçok uluslararası ve ticari kuruluşun merkez ofisleri de Nairobi'de faaliyet göstermektedir.

Yatırım Fırsatları

Kenya'da başlıca iş ve yatırım fırsatları turizm, tarım, ulaşım, altyapı, imalat sanayi, iletişim, enerji, inşaat ve eczacılık sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca eko-turizm, elektrik üretim ekipmanları, telekomünikasyon ekipmanları, tarımsal girdiler, gıda işleme ve paketleme ekipmanları, yol yapımı, çimento üretimi, motorlu araç parçaları da fırsatlar sunan sektörler arasında yer almaktadır.

• Tarım

Tarım alanında özellikle tohum üretimi, pülverizatör ve zirai ilaç üretimi, veterinerlik hizmetleri, baraj ve sondaj deliği yapımı, sulama sistemleri kurulumu ile soğuk depolama tesisleri, frigorifik taşıma gibi alanlarda fırsatlar yer almaktadır.

Bahçecilik sektörü ekonominin en hızlı büyüyen ve çaydan sonra en fazla döviz kazandıran sektördür. Kesme çiçek, taze fasulye, ananas, mantar, mango, makadamyaya cevizi, avokado, kavun ve havuç gibi ürünlerin üretim ve ihracatı fırsatlar sunmaktadır.

- Gıda İşleme

Sıvıyağ ve tereyağı, margarin ayçiçeği, kolza, pamuk yağı, susam, hindistan cevizi ve mısırozü gibi diğer yağlar yerel olarak üretilirken palm yağı ithal edilmektedir. Palm yağı ithalatını ikame edecek yatırımlar beklenmektedir.

Kenya yerel olarak üretilen arpa kullanılarak yapılan biralar üretmektedir. Ülke yakın zamanda bölgeye ve yurt dışı pazarlara ihraç edilebilecek papaya ve üzüm şarapları geliştirmiş bulunmaktadır. Kahve kavurma ve öğütme alanında da fırsatlar mevcuttur. Yıllık 402.000 ton şeker üretimi 600.000 ton olarak öngörülen yerli talebi karşılayamamaktadır. Şeker üretiminin bir yan ürünü olan melas, yakıt alkolü, içilebilir alkol ve ekmek mayası olarak işlenmektedir. Ayrıca ihracata yönelik çikolata ve şekerleme ürünleri ile çay, et ve süt ürünleri üretim ve işleme alanlarında fırsatlar sunulmaktadır.

- Balıkçılık

Kenya'nın Hint Okyanusu ve Viktorya Gölü geniş balıkçılık potansiyeli sunmaktadır. Ayrıca balık işleme ve balıkçık destek altyapısı (frigofirik taşıma, soğuk depolama vb.) alanlarında fırsatlar mevcuttur.

- Deri ve Deri Ürünleri

Kenya'da çoğu deriler ihracata yönelik ıslak mavi aşamasına kadar işlenmekte olup ayakkabı başta olmak üzere bitmiş deri üretiminde yatırım fırsatları mevcuttur.

- Canlı Hayvan

Et ve süt ürünlerine yönelik olarak canlı hayvan yetiştiriciliği yatırım olanakları sunmaktadır. Serbestleştirilen süt ürünleri sektörü yerel ve bölgesel pazarlar için süt üretiminde yeni yatırım imkanları barındırmaktadır. Devekuşu ve timsah yetiştiriciliği de yeni yatırım alanları arasında yer almakta olup arıcılık ve bal işleme potansiyel alanlardır.

• Turizm

Halihazırda ülkenin kıyı bölgesinde ve Doğal Parklarında ve Av Alanlarında yoğunlaşmış olan turizm sektörü önemli bir yatırım potansiyeli sunmaktadır. Kenya hükümeti bu sektörün diğer alanları da kapsayacak şekilde bölgesel çeşitlenmesine özel önem vermektedir. Bu kapsamda Kenya'da otel inşaatı alanında yatırım fırsatları bulunmaktadır.

• İnşaat

Karayolu inşaatı, Güney Sudan'a demiryolu hattının geliştirilmesi, Havaalanları rehabilitasyonu, Lamu'da ikinci liman projesi, Kenya-Uganda ve bölgesel petrol boru hattı uzatılması, rafineri inşaatı, petrol depolama ve dağıtım tesislerinin inşaatı, güneş ve rüzgar enerji tesisleri, kamu ve özel sektör tarafından kentsel konut geliştirme programları inşaat sektöründe fırsat sunan alanlar arasında yer almaktadır.

- **İmalat Sanayi**

Hem iç piyasaya hem ihracat pazarlarına yönelik olarak tarımsal gıda işleme, giysi üretimi, otomotiv yedek parça montajı ile elektronik, plastik, kağıt, kimyasallar, ecza, metal ve mühendislik ürünleri imalat sanayinde fırsatlar sunan alanlar arasında yer almaktadır.

Küspe, sisal, saman ve atık kağıt gibi hammaddelerden kağıt üretim imkanları sunan ülkede her türlü tekstil ekipman ve yedek parçası ile boya ve kimyasal girdiler ithal edilmektedir. İplik ve giysi gibi ürünlerin imalatında İhraç Ürünleri İşleme Alanlarında yatırım imkanları mevcuttur.

Motor, devre kesiciler, trafo, şalter panosu, sulama pompaları, kondansatör, rezistans, izolasyon bandı, elektrik tesisatları ve entegre devret kartları üretimi de Kenya'da fırsat sunan alanlar arasındadır.

Gelişmiş bir plastik sanayi bulunan Kenya'da, PVC, polietilen, polistren ve polipropilen ürün imalatı gerçekleştirilmekte olup tüm materyaller granül olarak ithal edilmektedir. Tablet, şurup, kapsül şeklinde farmasötik yerel üretim olmakla birlikte önemli ölçüde farmasötik ürün ithal edilmektedir. Kimyasallar, farmasötikler ve gübre alanlarında, etanolden PVC granüller, metanolden formaldehit, malamin ve üre üretimi ile gübre karışım ve granülleştirme, kostik soda ve klor bazlı ürünler, siyah karbon, aktif karbon, çöktürülmüş kalsiyum karbonat, tekstil boya maddeleri, jelatin kapsul üretiminde yatırım fırsatları mevcuttur.

Yatırım Mevzuatı ve Teşvikler

İhraç Ürünleri İşleme Alanları (EPZ) Yasası 1990 yılında kabul edilmiş olup İhraç Ürünleri İşleme Alanları İdaresi (EPZA) düzenleyici kuruluştur. EPZ'lerin önemli bir kısmı Nairobi ve Mombasa yakınlarında bulunmaktadır. Kenya'nın diğer bölgelerinden daha iyi altyapı imkanları sunan EPZ'ler, 10 yıllık vergi tatili, sonraki 10 yıl için sabit %25 vergi, ilk 10 yıl için tüm stopaj vergilerinden muafiyet, makine, ekipman ve girdilerde ithalat vergisinden muafiyet, hammadde, makine ve diğer girdilerde, KDV ve damga vergisi muafiyeti imkanı sağlamaktadır.

1986'da Nairobi, Mombasa, Kisumu, Thika, Eldoret, Nakuru ve Nyeri'de uygulamaya konulan ihracata yönelik üretim programı kapsamında tüm başvurular Kenya Yatırım İdaresine gerçekleştirilmekte olup onaylanan şirketler ithal edilen makine, ekipman, tesis, hammadde ve diğer girdilerde gümrük vergisi ve KDV muafiyeti; tesis, makine, ekipman ve binalarda %100 yatırım muafiyeti, ihracat vergi ve harçlarından muafiyet imkanı sağlamaktadır.

2005 yılında yürürlüğe giren Yatırım Teşvik Yasası kapsamında "yabancı yatırımcıların" Kenya'da yatırım yapabilmek için yatırım sertifikasına sahip olması gerekmekte olup yerli yatırımcılar için bu koşul geçerli değildir.

Söz konusu yasa kapsamında Kenya Yatırım İdaresi (KIA) yabancı yatırımların teşvikinden sorumlu olup yabancı yatırımcılar için minimum yatırım miktarı 500.000\$'dır.

Yatırım sertifikası sahibi, üç adet yönetim veya teknik personeli ve üç ortağı için çalışma izni hakkına sahip olmaktadır. İzinler iki yıl için geçerli olup aynı veya farklı kişiler için yenilenebilmektedir.

İlk olarak şirketin Nairobi'deki Başsavcılık'da Şirket Sicil Memurluğuna kaydolması gerekmektedir. Şirket kuruluş senedi ve ana sözleşmesinin sunulmasının ardından Sicil Memurluğu tarafından tescil belgesi verilmektedir.

DIŞ TİCARET

Kenya'nın Dış Ticareti - (Milyar Dolar)

	2009	2010	2011	2012	2013
İhracat	4,5	5,2	5,8	5,3	5,2
İthalat	10,2	12,1	15,0	15,2	16,2
Hacim	14,7	17,3	20,8	20,5	21,4
Denge	-5,7	-6,9	-9,2	-9,9	-11,0

Kaynak: ITC-Trade Map (* tahmini)

2013 yılı tahmini verilerine göre, Kenya'nın ihracatında ilk sırayı %13,8'lik pay ile Zambiya alırken onu %10,8 ile Uganda, %10,2 ile Hollanda, %8,9 ile ABD, %8,3 ile İngiltere, %6,5 ile Tanzanya, %5,2 ile Mısır ve %5 ile Pakistan izlemektedir.

Kenya'nın ithalatında ise ilk sırayı %24,3'lük pay ile Hindistan alırken ardından sırasıyla %19,9 ile Çin, % 5,6 ile Japonya, % 5 ile Güney Afrika Cumhuriyeti, % 4,3 ile İngiltere ve % 4 ile ABD gelmektedir.

2013 yılında Kenya'nın en çok mal ihraç / ithal ettiği ülkeler ve ürünler

İhracat			İthalat		
Ülkeler	Ürünler	Miktar (bin \$)	Ülkeler	Ürünler	Miktar (bin \$)
Zambiya	Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	645.298	Hindistan	Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	2.373.922
	Sabun, yağlar, yapıştırıcılar, mumlar	10.225		Ecza ürünleri	237.099
	Hayvansal ve bitkisel yağlar, vb.	10.020		Demir ve çelik	205.224
	Toplam	719.158		Toplam	3.938.382
Uganda	Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	64.728	Çin	Elektrikli aletler ve ekipmanları	461.802
	Tuz, sülfür, toprak, taş, çimento, vb.	64.493		Makine, reaktör, kazan, vb.	294.773
	Demir ve çelik	54.417		Kara taşıtları (tren ve tramvay hariç)	202.427
	Toplam	562.819		Toplam	3.221.128
Hollanda	Canlı bitkiler, ağaçlar, kökler, vb.	389.709	Japonya	Kara taşıtları (tren ve tramvay hariç)	545.510
	Makine, reaktör, kazan, vb.	38.922		Demir ve çelik	177.580
	Yenilebilir sebzeler, kökler, yumrular	38.918		Makine, reaktör, kazan, vb.	89.037
	Toplam	529.056		Toplam	914.188
ABD	Giysi, aksesuar, vb.	318.233	Güney Afrika C.	Demir ve çelik	221.677
	Kahve, çay, baharatlar	39.761		Kara taşıtları (tren ve tramvay hariç)	79.208
	Yenilebilir meyve, yemiş, kabuk	29.673		Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	70.220
	Toplam	464.999		Toplam	804.542
İngiltere	Kahve, çay, baharatlar	152.321	İngiltere	Kara taşıtları (tren ve tramvay hariç)	232.536
	Yenilebilir meyve, yemiş, kabuk	122.070		Makine, reaktör, kazan, vb.	107.019
	Canlı bitkiler, ağaçlar, kökler, vb.	87.573		Elektrikli aletler ve ekipmanları	44.375
	Toplam	430.132		Toplam	704.041

Kaynak: ITC-Trade Map

TÜRKİYE – KENYA İKİLİ EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİ

ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

Anlaşma	İmza Tarihi	Yürürlük Tarihi
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	12.10.2004	18.03.2009
Hava Ulaştırma Anlaşması	20.02.2009	
Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması	20.02.2009	
1. Dönem Karma Ekonomik Komisyon Protokolü	28.10.2010	
2. Dönem Karma Ekonomik Komisyon Protokolü	08.04.2014	
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	08.04.2014	
Enerji ve Hidrokarbon Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	08.04.2014	
Madencilik Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	08.04.2014	
Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Teşviki ve Geliştirilmesi Alanlarında İşbirliği Mutabakat Zaptı	08.04.2014	
Teknik ve Mali İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtrası	08.04.2014	
Kültür, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşması	08.04.2014	
Güvenlik İşbirliği Anlaşması	08.04.2014	

TÜRKİYE – KENYA İKİLİ TİCARETİ (1000\$)

YILLAR	İHRACATIMIZ	İTHALATIMIZ	DENGE	HACİM
2000	7.976	2.671	5.305	10.647
2001	10.441	3.035	7.406	13.476
2002	8.082	2.027	6.055	10.109
2003	13.134	1.992	11.142	15.126
2004	17.837	1.600	16.237	19.437
2005	50.600	1.722	48.878	52.322
2006	85.419	3.990	81.429	89.409
2007	98.044	12.328	85.716	110.372
2008	233.102	12.575	221.627	245.677
2009	70.623	5.813	64.810	76.436
2010	86.359	13.377	72.982	99.736
2011	199.203	14.749	184.454	213.952
2012	138.000	17.876	120.124	155.876
2013	129.605	14.959	114.646	144.564
2013/6	68.316	8.745	77.061	59.571
2014/6	54.873	8.641	63.514	46.232

Kaynak: TÜİK

Kenya ile ihracatımızdaki başlıca ürünler demir-çelik ürünleri, buğday unu, hijyenik ürünler, bakır saclar, levhalar, makarnalar, kağıt ürünleri, kuru baklagiller, elektrikli su ısıtıcıları, halılar, yer kaplamaları, taşıt parçaları ve aksesuarlarıdır. Kenya'dan ithal edilen başlıca ürünler ise ekim amacıyla kullanılan tohum, meyve ve sporlar, çay, hayvanların tabaklanmış post ve derileri, yaprak tütün ve tütün döküntüleri, kesme çiçek ve çiçek tomurcukları ve bitkisel liflerdir.

Fasıl Bazında Türkiye'nin Kenya'ya İhracatı (\$)

Fasıl Adı	2011	2012	2013
Demir ve çelik	99.498.555	38.447.974	24.823.679
Kazan:makina ve cihazlar,aletler,parçaları	7.903.206	11.696.117	12.707.582
Elektrikli makine ve cihazlar	7.520.042	9.611.189	11.378.775
Çeşitli mamul eşya	45.125	4.520.552	7.533.505
Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, vb.	2.771.520	4.499.419	6.248.013
Demir veya çelikten eşya	5.695.139	6.436.573	4.606.969
Hububat, un, nişasta, vb.	5.009.670	4.399.386	4.405.099
Sentetik ve suni devamsız lifler	3.556.090	4.250.545	4.228.965
Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	5.655.820	3.350.338	3.926.072
Bakır ve bakırdan eşya	2.660	4.001.647	3.835.127
Değirmencilik ürünleri,malt,nişasta,inülin,buğday gluteni	9.654.294	11.771.684	3.792.609
Halılar ve diğer dokumaya elverişli yer kaplamaları	1.068.839	2.564.241	3.650.149
Plastikler ve mamulleri	2.546.672	2.314.056	3.553.330
Kauçuk ve kauçuktan eşya	1.631.819	2.040.541	3.402.221
Diğer	46.644.001	28.096.273	31.513.233
Toplam	199.203.452	138.000.535	129.605.328

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Kenya'ya gerçekleştirdiği ihracat 2011 yılında 199 milyon dolar seviyesinde iken 2012 yılında 138 milyon dolar, 2013 yılında da 129 milyon dolar seviyesine düşmüştür. Bunun başlıca nedeni demir ve çelik ile değirmencilik ürünleri ihracatımızdaki düşüşlerdir.

Fasıl Bazında Türkiye'nin Kenya'dan İthalatı (\$)

Fasıl Adı	2011	2012	2013
Kahve,çay,paraguay çayı ve baharat	3.398.154	5.091.511	5.324.873
Yağlı tohum ve meyvalar,sanayi bitkileri,saman,hayvan yemi	4.584.341	6.459.073	4.267.682
Ham postlar,deriler (kürkler hariç) ve köseleler	5.029.262	4.544.900	3.882.792
Canlı ağaçlar ve diğer bitkiler, yumrular, kökler, vb.	457.437	604.818	835.941
Diğer	1.280.068	1.176.437	648.319
Toplam	14.749.262	17.876.739	14.959.607

Kaynak: TÜİK

MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ İLE YATIRIMLAR

Türk müteahhitlik firmaları bugüne kadar Kenya'da 33 milyon dolar değerinde 5 üstyapı inşaat projesi üstlenmiştir.

Kenya Ticaret Müşavirliğimizin raporuna göre, Kenya'da inşaat malzemeleri, otel ekipmanları, halı, elektronik eşya, deri, kozmetik ürünler, konfeksiyon ticareti, müteahhitlik, turizm, karayolu ile yolcu taşımacılığı, restaurant işletmeciliği, un fabrikaları kurulumu, hazır mutfak üretimi, briket üretimi vb. alanlarda faaliyet gösteren 40'a yakın Türk işletmesi mevcuttur.

Türk-Kenya İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyesi, Gülsan İnşaat, Kenya-Etiyopya arasında karayolu bağlantısını sağlayan 122 km'lik bir toprak yolun asfalt kaplamalı karayoluna dönüştürülmesi ihalesini 128,6 milyon ABD doları bedel ile kazanmıştır. Bu proje Kenya'da üstlenilen ilk altyapı projesi olup, 100 milyon ABD doları bedelin üzerindeki ilk proje olma özelliğine sahiptir.

Bu proje dışında bugüne kadar Türk işletmeleri tarafından Kenya'ya 50 milyon dolarlık bir yatırım yapıldığı tahmin edilmektedir.

KENYA İLE TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERDE YAŞANAN SORUNLAR

- Kenya'da bürokratik işlemler çok yavaş yürümektedir. Şirket kurmak üç hafta sürmekte, alınması zorunlu izinler ise zaman alabilmektedir.
- Şirket kuruluşu, vize, işyeri kiralama gibi işlemler avukatlar aracılığıyla yapılmakta olduğundan, işletmelerin maliyetleri artmaktadır.
- Kenya mevzuatı öncelikle Kenyalıların istihdam edilmesini teşvik etmekte Kenya'dan temin edilemeyen özel niteliklere sahip personel için vize alınabilmektedir. Söz konusu personel için alınacak vize süreleri 3 ay ile 2 yıl ve vize ücretleri de 300 ile 2,000 ABD Doları arasında değişmektedir.
- Kenya'da faaliyet gösteren Türk işletmeler genel olarak Kenyalı personelin hızından ve verimliliğinden şikayetçi olmaktadır.
- Türk bankalarının Kenya'da faaliyet göstermeleri finansman ve bankacılık işlemleri maliyetlerinde Türk işletmeler için avantaj sağlayacaktır.
- Kenya ile dış ticaretimizde karşılaşılan sıkıntılardan bir diğeri ise Kenya ile Türkiye arasında direk deniz taşımacılığının bulunmuyor olması. Halihazırda İstanbul ve Mersin limanlarından Mombasa limanına yapılan taşımalarda en kısa süre tek aktarmalı rotalar sayesinde 22-23 günde sağlanabilmektedir. Rotadaki aktarma sayısındaki artış ve aktarma yapılan limanlardaki işlemlerin uzunluğundan kaynaklı olarak bu süre 45-50 güne kadar çıkabilmektedir.

- Kenya'daki elektrik kesintileri, aşırı trafik, düşük internet hızı, yolların bakımsızlığı zaman zaman problemlere neden olmaktadır.
- Kenya'da faaliyet gösteren inşaat firmalarımız bazı malzemelerin tedarikinde sıkıntı çektiklerini ve beklemek zorunda kaldıklarını dile getirmektedirler.
- Türk Eximbank kredi limitlerinin düşüklüğü üzerinde durulan bir diğer önemli sorundur. Ayrıca, Kenya'da Türk şirketlerinin yatırımlarına garanti istenmesi Türk işadamlarının şikayetçi oldukları bir uygulamadır.

TÜRK - KENYA İŞ KONSEYİ

	<p style="text-align: center;">Türk-Kenya İş Konseyi (2009) Muhatap Kuruluş : - Türk Tarafı Kurucu Başkanı : Dr. Ali Nahit Bozatl Firma ve Unvanı: ANB Turizm Yatırım ve Ticaret A.Ş., Yönetim Kurulu Başkanı</p>	
---	--	---

Türk-Kenya İş Konseyi Yürütme Kurulu, Kenya Ulusal Ticaret ve Sanayi Odası ile İş Konseyi Mutabakat Zaptı imzalamak, önümüzdeki dönem İş Konseyi faaliyetlerini planlamak ve Kenya'da Türk firmalarına yönelik iş fırsatlarını tespit etmek üzere İş Konseyi Başkanı Sn. Ali Nahit Bozatl başkanlığında 8 kişilik bir heyetle 19-23 Haziran 2011 tarihlerinde Nairobi'ye heyet ziyareti düzenledi.

Söz konusu ziyaret çerçevesinde 20 Haziran 2011'de T.C. Nairobi Büyükelçiliğinden gerçekleştirilen çalışma yemeği esnasında DEİK ile Kenya Ulusal Ticaret ve Sanayi Odası arasında mutabakat zaptı imzalandı. Ardından Kenya Yatırım İdaresini ziyaret edilerek Yatırım İdaresi Genel Müdürü Sn. Susan Kikwaki'den Kenya'daki yatırım fırsatlarına ilişkin bilgiler edinildi. 21 Haziran 2011'de Türk-Kenya Yürütme Kurulu heyeti sırasıyla Kenya Karayolları Bakanı Sn. Franklin Bett, Kenya Konut Bakanı Sn. Saita Shitanda, Kenya Başbakan Yardımcısı Sn. Musalia Mudavadi ve Kenya Ticaret Bakanı Sn. Chirau Ali Mwakwere'ye ziyaret gerçekleştirdi. 22 Haziran 2011'de Türk-Kenya Yürütme Kurulu heyeti tarafından Kenya Tarım Bakan Yardımcısı Sn. Japhet Kareke Mbiuki'ye gerçekleştirilen ziyaretin ardından 14.30'da T.C. Nairobi Büyükelçisi Sn. Tuncer Kayalar ve Kenya Başbakan Yardımcısı Sn. Musalia Mudavadi'nin katılımıyla 3. Türk Ticaret Fuarının açılışına katılım sağlandı.

30 Mayıs 2012 tarihinde Türk-Kenya İş Konseyi tarafından, yeni atanan T.C. Nairobi Büyükelçisi Sn. Hüseyin Avni Aksoy ile bir çalışma yemeği gerçekleştirildi. Yemeğin ev sahipliğini Türk-Kenya İş Konseyi Başkanı Sn. Ali Nahit Bozatl üstlenirken, yemeğe Türk-Uganda İş Konseyi Başkanı Sn. Ersin Eren, Türk-Kenya İş Konseyi Yürütme Kurulu üyeleri ve Kenya'da faaliyette bulunan DEİK üyesi firmalar katıldı. Çalışma

yemeğinde özellikle Türk firmalarının Kenya'ya ilgisini arttırmak için yapılabilecekler görüşüldü.

22 Ağustos 2013 tarihinde Türk-Kenya İş Konseyi tarafından, Kenya'dan ülkemizi ziyarete gelen yaklaşık 130 kişilik işadamları heyeti ile Türk iş dünyası yetkililerinin ikili görüşmelerini sağlamak amacıyla Holiday Inn İstanbul Airport Otel'de bir toplantı düzenlendi. Toplantıda Kenya Meclis Başkanı Sn. Justin Muturi, Kenya'nın Ankara Büyükelçiliği'nden Maslahatgüzar Sn. Lindsay Kiptiness, Kenya Ulusal Bankası Yönetim Kurulu Üyesi Sn. Erastus Kabutu Mwangera ile DEİK/Türk-Kenya İş Konseyi Başkanı Sn. Ali Nahit Bozatlı birer konuşma yaptılar. Konuşmalarda Türkiye ile Kenya arasındaki ticaret potansiyeli ile Kenya'daki yatırım olanaklarına vurgu yapıldı. Açılış konuşmalarının ardından ikili görüşmelere geçildi.

9 Nisan 2014 tarihinde İstanbul'u ziyarete gelen Kenya Cumhurbaşkanı Uhuru Kenyatta onuruna düzenlenen Türk-Kenya İş Konseyi Ortak Toplantısı kapsamında Kenyalı işadamları ile Türk işadamlarını buluştu. DEİK Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Şerafettin Aşut'un başkanlık ettiği toplantıya, T.C. Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci, T.C. Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı, Kenya Dışişleri ve Uluslararası Ticaret Bakanı Amina Mohamed, Kenya Ulusal Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Kiprono Kittony, Türk-Kenya İş Konseyi Başkanı Dr. Ali Nahit Bozatlı ve Kenya-Türk İş Konseyi Başkanı Abdulwalli Shariff ile otomotiv, bilgi ve iletişim sistemleri, reklam ve tanıtım, turizm, danışmanlık, gayrimenkul, inşaat ve dış ticaret sektörlerinde faaliyet gösteren işadamları heyeti katıldı. Kenya Cumhurbaşkanı Sayın Kenyatta'nın Türkiye ziyareti sırasında 8 Nisan 2014 tarihinde ise, Ankara'da Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde imzalanan bir seri anlaşma ile iki ülke arası ilişkiler açısından önemli adımlar atıldı.

FAYDALI BİLGİLER

Diplomatik Misyon Temsilcilikleri

T.C. Nairobi Büyükelçiliği

Adres: Gigiri Road, Off Limuru Road P.O. Box 64748 00620 Nairobi Kenya

Tel: 00 254 20 712 69 29 / 00 254 20 712 69 30

Faks: 00 254 20 712 69 31

E-mail: embassy.nairobi@mfa.gov.tr

T.C. Nairobi Ticaret Müşavirliği

Adres: Gigiri Road, Off Limuru Road P.O. Box 64748 00620 Nairobi Kenya

Tel : 00254 20 712 47 78

Faks : 00254 20 712 27 93

E-mail : nairobi@ekonomi.gov.tr

Kenya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği

Adres: İlkbahar Mah., Turan Güneş Blv., 571.Cad. 612.Sok. No:10, Yıldız / Ankara

Tel: 0312 491 45 08 / 09 / 12

Faks: 0312 491 45 16 / 25

E-mail: cnzumbu03@yahoo.com

İnternet Adresleri

Kenya Yatırım Ofisi (Kenya Investment Authority)

Website: www.investmentkenya.com

Kenya İhracat İşleme Bölgeleri Otoritesi

Website: www.epza.com

Kenya Merkez Bankası

Website: www.centralbank.go.ke

Kenya Standartlar Bürosu

Website: www.kebs.org

Kenya Gelir Otoritesi

Website: www.revenue.go.ke

Kenya Özel Sektör Birliği

Website: www.kepsa.or.ke

Vize Uygulamaları

Diplomatik, hizmet ve hususi ve umuma mahsus pasaport hamilleri vizeye tabidir. Umuma mahsus pasaport hamilleri vizelerini Kenya sınır kapılarında 50 ABD Doları karşılığında, diplomatik, hizmet ve hususi pasaport hamilleri ise harçsız olarak alabilmektedir.

Resmi Tatiller

1 Ocak	Yeni Yıl
Değişken tarihli	Kutsal Cuma
Değişken tarihli	Paskalya
1 Mayıs	İşçi Bayramı
1 Haziran	Bağımsızlık Günü (Madaraka Day)
Değişken tarihli	Şeker Bayramı
20 Ekim	Kahramanlar Günü (Mashujaa Day)
12 Aralık	Cumhuriyet Bayramı
25 Aralık	Noel
26 Aralık	Noel'in ertesi günü

KAYNAKÇA

Raporlar

- Food Security Assessment Report, Mart 2013, Department of Crops Management, Ministry of Agriculture of the Republic of Kenya.
- Kenya Power Report Q4 2010, Ekim 2010, Business Monitor International (BMI).
- Kenya Shipping Report Q1 2011, Ocak 2011, Business Monitor International (BMI).
- Kenya Telecommunications Report Q1 2011, Ekim 2010, Business Monitor International (BMI).
- Kenya Country Report No.13/107, Nisan 2013, International Monetary Fund (IMF).
- Kenya Country Report, Aralık 2013, International Strategic Analysis (ISA), <http://www.isa-world.com>.
- Kenya Ülke Raporu, Mart 2014, TİKA.
- Middle East & Africa Telecommunications Report, Mart 2014, Business Monitor International (BMI).
- T.C. Nairobi Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği Raporu, Şubat 2014. <http://www.musavirlikler.gov.tr/altdetay.cfm?AltAlanID=368&dil=TR&ulke=KEN> [31.03.14 tarihinde giriş yapıldı].
- Travel & Tourism: Economic Impact 2013; Kenya (2013), World Travel & Tourism Council (WTTC), <http://www.wttc.org/research/economic-impact-research/country-reports/k/kenya> [13.12.13 tarihinde giriş yapıldı].

Makaleler

- Marshall, M. (2013) 'Vast supplies of groundwater found under Kenya', NewScientist, <http://www.newscientist.com/article/dn24177-vast-supplies-of-groundwater-found-under-kenya.html#.UqsCOydk6ho> [13.12.13 tarihinde giriş yapıldı].

Web siteleri

- Business Monitor International (BMI), <http://www.businessmonitor.com>
- Economic Intelligence Unit (EIU), <http://www.eiu.com>.
- International Monetary Fund (IMF) Data Mapper, <http://www.imf.org/external/datamapper/index.php>.

- International Trade Center (ITC) Trade Map, www.trademap.org.
- OECD, <http://www.oecd.org>.
- T.C. Dışışleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa>.
- T.C. Resmî Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx>.
- The World Bank, <http://www.worldbank.org/en/region/afr>.
- The World Factbook, Central Intelligence Agency (CIA), <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TİK), <http://www.tuik.gov.tr>.
- World Trade Organization (WTO), <http://www.wto.org>.